

EGYHÁZI- ÉS ISKOLAI SZEMLE

Felelős szerkesztő: DEBRECZENI ISTVÁN református lelkész

Megjelenik két hetenként, szombaton

Előfizetési ára: egész évre 60 Lei,
fél évre 30 Lei, egyes szám 2 Lei.

Szerkesztőség: Salonta (Nagyszalonta)
Református lelkészi hivatal, a hová a
lép szellemi részére vonatkozó min-
den közlemény küldendő. Kiadóhiva-
tal: Oradea-Mare (Nagyvárad) Ferdi-
nánd király-út (Rákóczi-út) 14. szám
Előfizetési díjak, hivatalos hirdetések
díja, reklamációk Konrád Géza címére
Nagyvárad, Ór-utca 1. sz. küldendők.

A kulturadó.

Miután kulturális államsegélyre — fájda-
lom — semmi kilátásunk nem lehet, kulturális
intézményeink pedig az anyagi csőd szélére
jutottak, a tavaszi egyházkerületi közgyűlés
végre elhatározta, hogy életbe lépteti a lélek-
szám után 20 leivel számított kulturális adót.
Amennyiben kulturintézményeinket fent akarjuk
tartani, valóban itt volt az „ultima hora” és
az egyházkerület ez intézkedése ellen senkinek
semmi kifogása nem lehet, hiszen kulturális
intézményeink intézményszerű biztosítékai ma-
gasfoku egyházi és nemzeti kulturánknak.
Ezeknek biztosítása pedig szent és ideális cél.
Azonban ezt a határozatot valakiknek végre is
kell hajtani, máskülönben írott malaszt marad
s intézeteink vegetálhatnak tovább, míg egyszer
szépen, lassan, végelgyengülésben elpusztulnak.
Hát ha ezt nem is engedjük, de az egyházi
kulturális adó végrehajtásához van egy pár
szavunk.

Az E. T. III. tc. 3. §-a az adók kivetése,
beszedése, esetleg behajtása és beszolgáltatása
a presbiterium kötelessége s mivel a presbi-
terium elnöke, előadója, falu-helyen az egész
adókérdés adminisztrátora a lelkész, ebből
következik, hogy minden e kérdésből fakadó
képzelt és valódi sérelem, bosszúság, gáncs-
vetés, elégtelenség, sokszor durva kifakadás,
az egyházi perceptorra sülyesztett lelkészt érik;
a lelkészi lakot botrányos jelenetek színterévé
teszik; végeredményében erkölcsi tekintetben
nagyon is illuzorikussá teszik a lelkipásztori
működést, kiölik a lelkészből az idealizmust.
A lelkész, ajkán az evangéliummal, kezében az
adóprésszel, ideális missiót, komoly evangéliumi
munkát nem végezhet. A kettő kizárja egymást.
Ettől a munkától tehát a lelkészeket — épen
a lelkészi szolgálat eredménye és szent volta
érdekében — feltétlenül mentesíteni kell. Vé-
gezze ezt el mindenütt valami kulturbizottság,
mely állhat a presbiteriumból is, de amely
bizottságnak ilyenkor a lelkész csak egyszerű
tagja legyen. De az legyen. Elnöke és admi-

nisztrátora pedig bárki más, akinek hivatásán
nem ütnek csorbát a már fentebb jelzett álla-
potok. Falu-helyen — mondjuk — a tanítók,
hisz ugyanis kulturális kérdéssről van szó és ügyis
fokozott beleszólást követelnek az egyház ügy-
vezetésébe. Hát adjunk nekik, ne zugolódjanak.
Városi helyen pedig intelligens, ügybuzgó világi
emberek. Elvégre az iskola nem a papoké,
hanem édes mindnyájunké.

Én azt hiszem, e kérdést valahogy így is
meglehet oldani, a lelkészi szolgálatot pedig
csakis ennek az ominozus ballastnak a lekap-
csolásával lehet eredményesebbé tenni.

Bárcsak ne kiáltanék a pusztába!

Juhász András.

Iskola.

A protestáns egyházak viszonya az iskolához.

Irta: Dr Bodnár Gábor.

[Folytatás.]

Még szigorubbán jártak el Csernátóy Dániel
legátussal. Ez a fiatal ember 1761-ben togatusa
volt a máramarosszigeti ev. ref. iskolának s mint
ilyen, előjárói engedelmevel és ajánló levelével a
szokásos legátioakra ment — írja a kortörténet
írója — Borsodmegyében a politikai hatóság
elfogta s a királynénak utólagosan megadott jóvá-
hagyásával három hónapig vizen és kenyeren
tartotta.“¹⁾ És az iskolákat ennek dacára fent
kellett tartani. Fent is tartották. Gyűjtöttek titok-
ban. A kornak dicsőségére szolgáljon, hogy róla
fel lehet jegyezni — hogy az iskolákat fentartotta
és pedig jóindulatu közadakozás útján.

A protestáns iskolák nyomorgatásáról írva,
érdekes a felemlítésre az is, hogy ugyancsak
ebben az időben a protestánsoknak szigoruan
eltiltották azt, hogy iskoláikban róm. kath. vallásu
gyermeket felvegyenek. Viszont a katolikus
iskoláknak ezt megengedték, melyeknek abban az
időben egy volt a jelentősége az állami iskolával.
Pozsonymegye egyik községében Fő-Réven meg-
történt az, hogy mert az ottani lutheránus tanító

¹⁾ Finácsy: f. i. m. 46. l.

az odavaló róm. kath. plébános engedelmével befogadott az iskolába egy pár kath. gyermeket, a királyné, a helytartó-tanács javaslatára a tanítót az állásától elmozdította, a tanítástól végkép eltiltotta.

A szenvedés a sorvadás ideje volt ez a kor, melyet fényessé egyedül az az önkéntes áldozatkészség tesz, mellyel küzdve a nagy önmegterheléssel, az iskolákat fentartották és az a szívós kitartás, mellyel az egyháznak az iskolához való jogát a hatalom birtokosaival szemben védték. Felemelő hatást gyakorol még ma is reánk, amikor olvassuk, hogy elődeink az elnyomtatás, az erőszak és az üldöztetés legvéresebb idején sem szüntek meg igazságukat védeni, az erőszakos rendelkezéseket az országgyűlések róluk-nélkülök, megkérdezésük és meghallgatásuk nélkül hozott határozatait jog- és igazságtalanoknak nyilvánítani. Az igazság és jogtalanság ellen felfolyamodással éltek nem egyszer, hanem százszor.

Tiltakozásaiknak a lényege állandóan az, hogy a magyar protestánsok vallásszabadságát királyi diplomák véren szerzett békekötési okmányok, országos törvények biztosítják. A vallás szabad gyakorlásának pedig elengedhetetlen járuléka, feltétele a felekezeti iskola, — ne háborgassák tehát őket jogaikban.

De hadd beszéljen hozzánk maga egy felfolyamodás. Az 1736. évben VI. Károly császárhoz a protestánsok egy emlékiratot nyújtottak be. Ennek az iskola-ügyre vonatkozó része így szól:

„Nem kimélik iskoláinkat sem; némelyek mint pl. a selmeczi, leszorított egészen a grammatikáig, másik ellen a helytartó tanács részletes nyomozást rendelt, hogy t. i. micsoda tudományok, micsoda osztályokban, hány tanár által s hány tanulónak s kinek a költségén taníttatnak azokban. Ezek a mi iskoláink pedig mint a szabad vallásgyakorlatnak attól elválaszthatatlan járuléka, az ország köztörvényei által is megengedteknek s megszilárdítottaknak tartandók, céljuk nem is más, mint az ország műveltségének, közérkölciségének, jólétének stb. előmozdítása. Méltóztassék tehát Felséged a közjó érdekében s a mi fennállhatásunk szempontjából is úgy intézkedni, hogy a mi iskoláink ez igen régi törvényes gyakorlat szerinti állapotban tartassanak meg s amelyek leszorítottak, azok is teljes épességükben állíttassanak vissza.“¹⁾

A szellem fegyverével vívott harcuknak gyümölcsét az 1790. év hozta meg. Az 1790-es években tartott országgyűlés az 1790—1. 26. tc. alatt ismert törvényben biztosította jogainkat. Ezentul mondja a törvény a vallás gyakorlata, a

templomok, tornyok, harangok, iskolák, sirkertek és temetők szabad használatával — biztosítatik. Miért is, ha „szükségesnek tartandják egyházi szolgálkat beállítani, templomokat, tornyokkal vagy azok nélkül s lelkészlakokat és iskolákat felállítani“ azt szabadon tehetik. És pedig „nemcsak mind alsó, mind grammatikai iskolákat, melyekkel birnak, megtarthatják, hanem mindenütt, hol szükségesnek tartják, újakat és felsőbbeket is, ezek iránt előzetes kir. jóváhagyás járulván, állíthatnak“, — a tanáraikat maguk választják, a számukat meghatározzák. „A tanítás és tanulás módját, szabályát és rendjét“ önmaguk állapítják meg.“²⁾

A zaklatások megszűntek és a protestánsok nagy reménységgel néztek a jövő elé, kivált mikor az 1848—9. évi XX. tc.-ben kimondatott, hogy „minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségai, közálladalmi költségek által fedeztessenek.

Az 1848—9. évi események szomorú végződése azonban ezeket a reményeket maga alá temette. A győztes császári hatalom ágensei mindenütt lázadót sejtettek, s elvették a szabad mozgásnak a lehetőségét is.

Haynau császári tábornok 1850-ben egy rendeletet adott ki, mely a protestáns egyházat autonómiájától, „hogy az többé a népet felkelésre ne csábíthassa“ teljes mértékben megfosztotta. Különösen súlyos „rendszabályok“ szerint jártak el, a protestánsok iskoláival szemben. Elrendelték, hogy a gimnáziumok közül némelyeket reáliskolákká, másokat négy osztályu, — a főiskolákat pedig nyolc osztályu gimnáziumokká alakítsák át. Tették pedig ezt a kiadott iskolaügyi szabályzat 13. §. szerint azért, mert „Magyarországon a gimnáziumok és akadémiák száma igen nagy, ezek legnagyobb részében az oktatás igen tökéletlen [oktatásuk a kor színvonalán állott!] s csak veszedelmes politikai agitátorok kerülnek ki belőle.“³⁾ Pedig hogy ilyenek ne kerülhessenek ki, ugyancsak ellenőrizték. Az elemi iskolákat császári szolgabírák zsandárok kíséretében látogatták. A tanítóknak multjokról, politikai álláspontjukról nyilatkozatot kellett kiadni.

A protestáns egyházak természetesen ebben az időben is a legélesebb szellemi fegyverekkel küzdöttek a törvénytelen ségek megszüntetése érdekében. A tiszántuli egyh. ker. közgyűlése 1857-ben határozatilag kimondta, hogy az egyház autonómiájához ragaszkodik és a kormány „iskola-

¹⁾ Beöthy Zs.: Magyarországi prot. egyh. vonatk. orsz. törv.

²⁾ Révész I.: Adalékok 64. l.

³⁾ Révész I.: f. i. m. 17. l.

ügyi rendeleteit indítványoknak tekinti csak.”¹⁾ A tiszántúliak Révész Imre vezetése alatt, ahol csak tehették, eme határozathoz tartották magukat. Az önkényuralom rendszerét azonban enyhíteni igen, de megváltoztatniok nem sikerült sajnos mindaddig, míg az általános európai politikai viszonyok súlya alatt a császár Magyarország alkotmányát helyre nem állította.

Az alkotmányos élet idején ismét törvényes uton rendezték az iskolai ügyeket. Az 1868. évi XXXVIII. és 1883. XXX. tc. a felekezetek iskola fenntartási és alapítási jogát elismerték és biztosították.

Az 1893. évi XXVI. az 1907. évi XXVII. és 1913. évi XVI. tc. pedig az állam részéről biztosítanak segítyt a hitfelekezetek részére az iskolák fenntartására.

Ezen törvények védelme alatt, melyek jogilag véve ma is teljes mértékben érvényben állanak, a protestáns felekezetek iskolái a fejlődés és a virágzás magas fokát érték el.

Ezzel mondandóinknak a végére értünk. Csak befejezésül még annyit, hogy a nagy harcok utáni békekötések bennünket más ország polgárai közé soroztak, mint amelyben addig éltünk. Ezt jól tudjuk valamennyien. Jól tudjuk azt is, hogy a fent nevezett törvényeket kormányrendeletek érvényben levőknek nyilvánították. Tudjuk továbbá azt is, hogy maga a román nemzet a gyulafehérvári határozatban ünnepélyesen felekezeti egyenlőséget, vallásszabadságot ígért — békeszerződés pedig biztosított.

De gyakorlatban mit jelentettek ezek idáig számunkra? Sajnos, semmit. Az eddig történtek csak arról győzhettek meg bennünket, hogy önmagunk erejére vagyunk utalva. Az idők mutatják meg, hogy méltó utódai vagyunk-e az egyház s iskola iránti szeretetben és áldozatkészségben, a nagy elődöknek.

Ma még a református Sion sir. Siratja nyomorgó édes gyermekét az iskolát!

Halljuk-e ezt, értjük-e ezt?!

¹⁾ Révész I.: Adalékok. 72. l.

[Vége.]

Az új zsoltárok

börbe vagy valódi
angol vászonba való
a legolcsóbb áron és a legrövidebb idő alatt elkészíti

bekötését

BÉRES KÁROLY könyvnyomdája

a „Corvinus” könyvkötészet képviselője
Oradea-Mare—Nagyvárad, Ferdinánd király-ut 14.

Irodalom

Emlékkönyv

a nagyszalontai református egyházmegye 100 éves fennállásának emlékére. Szerkesztette Debreczeni István nagyszalontai református lelkész. Béres Károly könyvnyomdája Nagyvárad. Ára 25 Lel.

Két hét múlva egy esztendeje lesz annak az ünnepségnek, amelyről ez a 60 oldalas könyv beszámol. Debreczeni mestere az ilyen ünnepélyek rendezésének, aztán emlékkönyvekben való megörökítésének Száz esztendő-re néz vissza és hirdeti a hit szavát: *Az Ur lakozik a kőben!* A templomi ünnepből feltaláljuk Sulyok István püspök imádságát, Csécsy Imre predikációját, sajnos, hogy hiányzik belőle Nagy Károly püspöknek könnyeket fakasztó áldása. A közgyűlésen elhangzott beszédek közül Böszörményi Lajos esperes megnyitó imádságát, Szabó Zoltán ny. tábornok, egyházmegyei gondnok székfoglalóját, Debreczeni István előadását [Képek egyházmegyénk történetéből], Domahidy Elemér egyházkerületi főgondnok üdvözlő beszédét olvashatjuk benne. Az ünnepi estély fényes műsorából Szombati-Szabó István Ünnepi köszöntőjén kívül Szabolcska Mihály és Szombati-Szabó István néhány elragadó költeményét közli, amelyek közül Szabolcska Mihály János vallástétele Jézus iránt és Szombati-Szabó István Vak Vazul herceg panaszkodása örökbecsűek s már ezekért is megszerezhetné e füzetet minden olvasni szerető református ember. Ismerteti a jubiláris közgyűlés határozatát az internátus létesítéséről, Tatár Balázs egyhm. világi főjegyző fogalmazásában, végül az egész ünnepély leírását adja.

Jólesett átlapozgatnunk e kedves, csinos, a Béres nyomda művészetét dicsőítő könyvet, amely még egyszer elvonultatta előttünk az 1922. máj. 17-én átélt, átélvezett eseményeket. Legyen e könyvecskének egyházkerületünk minden részében minél számosabb olvasója. Cs. B.

Konfirmációi emlékkönyv és emléklap. — Keresztelési emlékkönyv. Irta, illetve szerkesztette Bogdán Gyula budapesti [Wekerle-telepi] lelkipásztor. Kiadja a Bethlen Gábor irod. és nyomdai r.-t.

Kedves, életrevaló eszme megvalósítása a két kis könyvecske. Már régen szükségét érezzük, hogy konfirmáló növendékeinknek emléket és lelki ajándékot adjunk, mióta — mint régebben több helyen tették — bibliát drágasága miatt nem adhatunk gyermekeinknek. Ezt a szükségét óhajította kielégíteni dr. Erdős Károly a múlt évben „Az én vallásom” c. kis konfirmációi könyvével és ezt akarja Bogdán Gyula konfirmációi emlékkönyve is. A kis, 32-ed alakú mű lelkes közvet-

len felhívással kezdődik a fogadások teljesítéséről és megmagyarázza az apostoli hitvallás három főtételét. Majd az egyház iránt való hűségre buzdít és a fogadásokhoz méltó életre. Nehány szemelvényt közöl a bibliából és végül urvacsorai imádságok vannak.

A keresztelési emlékkönyv hasonló nagyságban 27 oldalon előbb az anyát arra figyelmezteti, hogy a gyermek Isten áldása, kit az ő tulajdonának kell tekinteni és érette felelősséggel tartozik. Külön szól a gyermek értékéről, aztán a gyermek testi nevelésére nézve ad részletes és hasznos tanácsokat.

Mindkét emlékkönyv egyszerű, könnyű nyelven és hatásosan férközik hozzá a gyermek és a szülő lelkéhez és nagyon alkalmas arra, hogy az Isten ígéjének és az ő egyházának üzenetét tolmácsolja és megerősítse. — A konfirmációi emléklap művésziesen diszes. Ez utóbbi ára 30 k., az emlékkönyveké 60 k. 25 darab rendelésénél 10%, 50-nél 20%, 100-nál 30% engedmény. Megrendelhető a kiadó R.-T.-nál Budapest VIII. Naputca 13.

Elég nekem az Isten kegyelme. I. kötet. Ünnepi egyházi beszédek. Írta: dr Baltazár Dezső. 8°, 304 lap. A kötet kapható a Méliusz könyvkereskedésben Debrecenben. Ismertetésére visszatérünk.

Egyházi hírek

Böszörményi Lajos 50 éves lelkészi jubileuma. 50 éve, hogy Böszörményi Lajos nagyszalontai esperes első lelkészi állását Gyantán 1873 ápr. 20-án elfoglalta. Ezt a ritka évfordulót, igazi jubileumot fölemelő, bensőséges ünnepséggel ünnepelte meg a nagyszalontai egyház és egyházmegye április hó 18-án. Az ünnepségre, bár hétköznapi volt, az egész város szinte ünnepi hangulatot öltött. A templomot teljesen megtöltötte a hívek sokasága. Az istenitisztelet nagyobb részét Sulyok István püspökünk végezte. Előimádsága után Jób könyve 1. r. 6, 8, 9. verse alapján egyházi beszédet mondott, melyben a lelkészi hivatás önzetlen vállalásáról és közelebb-ről a magyar református lelkész idealizmusáról beszélt meggyőző erővel és szívekig ható lelkesedéssel. Utána a jubiláns mondott rövid, hatásos beszédet, hálaadó imádságot és áldást. Az istenitiszteleten Ladizlay József operaénekes és a reform. vegyeskar énekelt Vasváry Béla vezetésével és orgonakiséréte mellett. A templomból emelkedett, áhitatos hangulatban a gyülekezet nagyrésze a városháza dísztermébe vonult, hol a presbyterium ünnepélyes gyűlést tartott, melyen az egyház és iskola nevében Debreczeni

István lelkész üdvözölte az ünnepeltet, bejelentve, hogy a presbyterium nevére szóló alapítványt tett, úgy hogy a létesítendő egyházmegyei internátusban évenként vállalja egy növendék ellátását. Itt üdvözölték még: az egyházkerület nevében Sulyok István, az egyházmegye részéről Szabó Zoltán gondok, a helybeli más egyházak nevében dr Roxin Miklós g. kel. esperes, a város nevében Bódi Mihály közs. bír., a nők nevében özv. Szikszay Lajosné egy értékes ezüst teáskészletet adva át, a lelkészek nevében Nagy Dániel feketetői lelkész verses köszöntővel. Kedves volt az iskolás gyermekek üdvözlője, kik szép virágcsokorral kedveskedtek és megható volt az első gyülekezeti: Gyantának és a szülőföldnek: Árpádnak tisztelgése. Az előbbi részéről Arday Aladár, az utóbbiéről Boros Gábor közvetlen szavakban mélyen érzett, őszinte és nagyhatású üdvözlő. Az ünnepelt minden beszédre azonnal, a legnagyobb közvetlenséggel és találékonysággal válaszolt. — A mélyen bensőséges és meleg gyűlés után népes közebéd, este pedig kultur-estély volt, melyen Zilahy Lajos költeményekkel, Ambrózy Irén művészi hegedűszámokkal, Kassay Magda szavalattal, Ladizlay József énekszámokkal, Arday Aladár és Kertész Lajos egy Faust-jelenet előadásával, Nagy Vilmos humoros felolvasással, Gorodinszky S. zongorajátékkal és a helybeli dalárda egy énekszámával működött közre. Az estély jövedelmének felét az iskola javára, másik felét pedig az egyházmegyei internátus alapjára fordítják. — A jubiláló lelkész egész élete a nagyszalontai egyházmegyében folyt le. Erdekes megemlíteni, hogy mindkét ágon visszamenőleg a dédszülőikig, papi családból származott. — Az ünnepélyen az egész város közönsége jelen volt, faji és felekezeti különbség nélkül.

A nagyszalontai egyházmegye közgyűlése április 19-én folyt le. A szavazatbontó bizottság jelentése szerint tanítóképviseelő egyhangú választással Stiglic Sándor nagyszalontai tanító lett. Dr Miskolczy Jenő tanácsbíró és az új tanítók letették az esküt. A vallásosság és egyházi élet mélyítése céljából megszervezte a közgyűlés a lelkészi köröket és elrendelte, hogy évenként legalább kétszer, más, más helyen jöjjenek össze és istenitisztelet után értekezletet tartsanak. Lelkes felszólalások hangzottak el az egyházi fegyelem, csere-predikálás és a vallástanításnak a lelkészek által való végzése mellett. Számvevőszéki taggá és jegyzővé Arday Aladár gyantai lelkészt választotta meg a közgyűlés, a kettévágott egyházmegye közíge. és gyámintézeti vagyonának megosztását pedig helyben hagyta; ugyancsak az erdőgyaraki és nagyzeréndi felemelt termény adó-

kulcsot is. — Ritka esemény volt, midőn egyszerre négy lelkészválasztást erősített meg a közgyűlés. Ugymint: Kovács Zsigmond kisnyégerfalvai, Juhász András várasfenesi, Nagy Zoltán gyoroki és Dankó József magyarcskéi lelkész. A nagyváradi tanítónőképzőnek fikepezdévé átalakítását javasolja a közgyűlés. Az internátusi bizottság tagjai a tanácsbírói és jegyzői kar tagjai lettek. A kisházai előkönyörgőnek — egyik nyug. lelkész — 2000 lei gyorssegélyt állapított meg.

Az egyházkerületi pénztárt illető mindenemü pénzküldeményt továbbra is az eddigi címre, Konrád Géza egyházkerületi pénztárnok címére kérjük küldeni.

Választások a Kárpátaljai (Máramaros-ugocsa-bereg-ungmegyei) Református Egyházkerületben. A kárpátaljai magyar reformátusok végre kerületté szervezkedtek. Április 17-én bontották fel a szavazatokat. Püspök Bertók Béla munkácsi esperes lelkész 47 szavazattal [Biki F. 24, Komjáthy Gábor 9 szavazata ellen] főgondnok György Endre egyhangulag, papi főjegyző Sütő Áron gáti, aljegyző Peleskey Sándor viski lelkész, világi főjegyző Komáromy Lajos aljegyző dr Baki Gábor; papitanácsbírók: Szentimrey József, Mizsák Péter, K. Nagy Sándor, Bihari Lajos; világi tanácsbírók: Baki Bertalan, Gáthy Zsigmond, dr Korláth Endre, Nagyiday Ferenc; tanító képviselők: Füstí M. László és Molnár Ferenc. A kerület alakulásába az állam nem avatkozott bele, midőn elhatározták a kárpátaljaiak annak megszervezését, elhatározásukat gyorsan valóra válthatták. Nagy szerencse az egyházra, iskolára egyaránt.

Lelkészírási kurzus. Egyházkerületi közgyűlésünk a szerkesztő indítványára elhatározta, hogy lelkészírási kurzust és konferenciát rendez s az előkészítő bizottság tagjaivá megválasztotta Sulyok István elnökle mellett Csernák Bélát, Nagy Vilmost, Dr Thúry Kálmánt, Boros Jenőt, Sárközy Lajost és az indítványozót. Ez a bizottság fogja az időt, helyet és programot megállapítani.

A nagybányai lelkész állásra. Soltész Elemér utódául a presbiterium és a hívek többsége Szaplóczay Bertalan szatmárnémeti-i vallástanító s. lelkészt hívta meg.

A tiszántúli református egyházkerület főjegyzőjévé, Kiss Ferenc utódául, csaknem egyhangulag dr Révész Imre választott meg.

Bőkezű alapítvány. Nagy örömmel adjuk hírül, hogy gróf Tisza Kálmán a nagyszalontai egyházmegyei internátus javára 100.000 leies alapítványt tett, melynek egyelőre kamatait, évi 6000 leit fizet be az internátus pénztárába.

A rel. tanítónőképzőintézet és polgári leányiskola igazgatósága ezúton értesíti a magántanulókat, hogy a tanítónőképzőintézeti magántanulók a fennálló rendelkezések szerint ezévből sehol sem vizsgázhatnak; a polg. isk. magántanulói pedig a miniszteri rendelet értelmében az állami polgári leányiskolában fognak vizsgázni, hová okmányait átadtam. A francia nyelvből is minden osztályban vizsgázni kell. — Tankönyv Candrea féle. Oradea-Mare, 1923. V/4. Nagy Vilmos igazgató.

Lelkészi értekezlet. Széll György esperes értekezletre hívta össze április 20-ára Szatmárra, a nagybányai, szatmári és máramaros-ugocsa-i csonka egyházmegyék lelkészkarát, az általános tisztújítás előkészítése végett. Minthogy ez értekezleten sem sikerült megegyezésre jutni az egyházmegyék új beosztása kérdésében, jelenleg a 3 csonka egyházmegyéhez tartozó egyházak együtt ejtik meg a tisztújítást, átengedvén a nagybányaiak 1—1 üresedésben levő lelkészi és világi tanácsbírói helyet a szatmári és máramaros-ugocsa-i egyházaknak. — Egyebekben a régi tisztikart jellelte nagyrészt a hivatalos értekezlet, azonban az utána lefolyt közebéd végén már egész más névsor került forgalomba s így meglepetések lehetnek a szavazásnál. Széll György esperest meleg ovációban részesítette a lelkészi kar abból az alkalomból, hogy a püspök lemondása folytán átvette ideiglenesen a helyettes egyházkerületi elnökséget s az ő megválasztása bizonyára egyhangu lesz az esperesi tisztségre. Az egyházkerület újból alakítása és a 20 leies személyi adó kivétele és beszédese érdekében folytak még bizalmas megbeszélések.

Fölkérjük hátralékos előfizetőinket,

szíveskedjenek az esedékes díjakat minél előbb beküldeni, hogy a lap küldése fennakadást ne szenvedjen.

Szerkesztői üzenetek...

I. A. Várasfenes. Helyszüke miatt a jövő számra maradt. — **V. I. Iriny.** Szintén. A nyugalmába vonulás a kérdezett módon lehetséges. Hiszen a befizetett járulékok ott vannak. De a nyugdíj alig több a semminél, bár 10-szeresére emelték.

**Választók
névjegyzéke** ívenként **1 Leu**

Kapható:

BÉRES KÁROLY KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
Oradea-Mare—Nagyvárad, Ferdinand király- [Rákóczi]-út 14

Hivatalos rész.

624—1923. szám.

A kebelbeli nagytiszteletű Esperesi, Lelkészi Hivataloknak és a középiskolák Igazgatótanácsának.

A közoktatásügyi minisztérium kolozsvári vezérfelügyelősége 7056—1923. szám alatt a következő leiratot intézte hivatalomhoz: „Körrendelet a bármilyen fokozatu felekezeti vagy magániskolát fenntartókhoz!

A minisztérium tudomást szerzett arról, hogy az utóbbi években a megfelelő engedély kikérése és elnyerése nélkül több felekezeti, magániskola nyílt meg. Ennélfogva a minisztérium 26,900—1923. számú rendelettel a vezérigazgatóság útján elrendelte, hogy a hatósága alá tartozó iskolákra vonatkozólag előterjesztés tétessék sürgősen arról, hogy a hatósága alá tartozó összes iskolák milyen alapon, milyen jóváhagyás mellett és mióta működnek.

Egyben értesítjük, hogy senkinek nincsen jogában a miniszter előzetes jóváhagyása nélkül egy iskolát sem nyitni meg. Kolozsvár, 1923 április. Pteancu Sándor s. k. vezérfelügyelő, Olvashatatlan aláírás, igazgató.

Felkérem a nagytiszteletű Esperes urat, hogy e körrendeletre való hivatkozással, a bölcs vezetése alatt álló egyházközségek lelkészeitől a fenti kérdésre vonatkozólag a jelentést sürgősen bekérni, s a jelentéseket összegyűjtve hivatalomhoz megküldeni méltóztassék.

Ugyancsak felkérem az igazgatótanácsok elnökségét, hogy a fenti kérdésekre a vezetések alatt levő középiskolákról jelentéseket közvetlenül hivatalomhoz eljuttatni sziveskedjenek.

Atyafiságos üdvözléssel

Nagyvárad, 1923 április 24.

Csernák Béla,

ideiglenes egyházkerületi főjegyző.

631—1923. szám.

A kebelbeli nagytiszteletű református Esperesi, Lelkészi Hivataloknak s a középiskolák nagyszámú Igazgatótanácsának.

Tudomásulvétel s további intézkedés céljából van szerencsém közölni a közoktatásügyi minisztérium kolozsvári felszámoló vezérigazgatóságának 6727—1923. számú IV. következő rendeletét: „Elnök Ur! Erdély, Bánát, Körösvidék és Máramarosvidék területéről az alább felsorolt budapesti eredetű tankönyveknek bevezetése, használata és terjesztése az iskolákban, mivel azok a tankönyvek az irridentizmus szolgáltatásban állanak s az állam egysége és biztonsága ellen propagandát folytatnak, — kitiltatnak. A tankönyvek a következők: 1. Dr. Bartha József és Róna Antal Retorikája kiadta a Szent István társulat. Budapest, 1922. 2. Schuster — Ajtai Hazs und Schule Budapest, 1922. 3. Márki Sándor Földrajza III. osztály Budapest, 1922. 4. Kugotovicz: Iskolai Atlasz Budapest. 5. Mester Mihály Számítás középiskolák I. osztálya számára, 1921. 6. Szépirás füzet kiadta Rigler E. 1920. 7. Gidró Bonifác, Számítás I. és II. kötet, Budapest, Szent István társulat, 1918. 8. Hackl N. Lajos, Ének-tan I—II. füzet, Budapest Atheneum, 1908. 9. Harrach Hackl, Arany lant, Lampel Róbert Budapest, 1908.

10. Barci István és Vildner Ede Nemzetgazdaságtan Budapest, 1921. — Ezen rendelet végrehajtandó, mert ellenkező esetben az ellenszégülőkkel szemben a tanügyi államkormány megtorló intézkedéseket fogantat. Lupu Antonescu s. k., felszámoló vezérfelügyelő. Pteancu Sándor dr. igazgató.

Teljes tisztelettel

Nagyvárad, 1923 április 27.

Csernák Béla,

ideiglenes egyházkerületi főjegyző.

670—1923. szám.

A kebelbeli nagytiszteletű Esperesi és Lelkészi Hivataloknak.

Az új énekeskönyvek előrusító bizománysának előterjesztéséből sajnálattal állapítottam meg, hogy gyűlekezeteinkben nem hajtottak kellőképen végre az új énekeskönyv bevezetésére vonatkozó eddigi intézkedések. Mivel legutóbbi egyházkerületi közgyűlésünk is szigorúan rendelkezett az új énekeskönyv használata tekintetében, hangsúlyozottan kell felhívnom a nagytiszteletű Esperesi és Lelkészi Hivatalok után presbitériumainkat s általában gyűlekezeteink tagjait, hogy az énekeskönyvek beszerzésére nézve haladéktalanul minden lehetőséget annál inkább megtegyenek, mert a súlyos anyagi viszonyok között az énekeskönyv eladási árát emelni kénytelenek vagyunk.

Ez uttal sajnálattal kell már közölnöm, hogy a folyó évi május 1-től kezdődőleg az új énekeskönyv példányonként 34 leírt szerezhető be. Ennélfogva a megrendelés alkalmával ezt a körülményt figyelembe venni méltóztassék, hogy utánpótlásoknak szüksége ne forduljon elő. Az énekeskönyv árának emelését feltétlenül indokoltá tette az a körülmény, hogy a befektetett jelentékeny tőkének a kamatát a mai súlyos pénzügyi helyzetben a hitelező pénzintézet oly mérvben emelte föl, hogy nagyobb anyagi veszteséget csak az énekeskönyv árának emelésével lehet elhárítani.

Atyafiságos szeretettel

Nagyvárad, 1923 május 3.

Csernák Béla,

ideiglenes egyházkerületi főjegyző.

ad 1561—1922. szám.

A kebelbeli nagytiszteletű Esperesi és Lelkészi Hivataloknak.

Tudomásulvétel s megfelelő eljárás céljából a pénzügyminisztérium kolozsvári vezérigazgatóságának 10,505—1923. sz. leiratát van szerencsém a következőkben közölni:

„A pénzügyminiszter 4071—1922. számú rendelete értelmében a nyugdíjjogosultság megállapítás iránti kérvényeket úgy az állami, vármegye vagy községi, mint a felekezeti iskolák tanszemélyzetére vonatkoznak, s ezek a nyugdíjintézetnek tagjai voltak s a nyugdíjárulékot 1918 óta is rendszeresen fizették, a pénzügyminisztériumban dolgozó bizottsághoz kell megküldeni, mely a nyugdíjtörvény általános rendelkezéseinek megfelelően bírálja el a kérelmet.

A nyugdíjjogosultság megállapítása végett a törvény rendelkezése szerint a következő okmányokat kell csatolni:

a) Szolgálati bizonyítványok, azon hatóságok által kiállítva, ahol szolgáltak. Kimutatandók a szolgálati évek és az élvezett fizetés.

b) Születési anyakönyvi kivonat.
c) Bizonyítvány azon hatóságtól, hol a kérvényező utóljára szolgált, amely tartalmazza, hogy az illető hivataláról lemondott.

d) Személyazonossági igazolvány, a község részéről, ahol lakott.

Ezen okmányokra azoknak a világi és egyházi hivatalnokoknak van szüksége, kik a nyugdíjintézetbe való felvételüket kérik.

Abban az esetben, ha a tisztviselőnek 30 évnél több szolgálati ideje van, az életkort igazoló okmány becsatolása nem szükséges. Ha a nyugdíjjogosultság megállapítását a tisztviselő özvegye kéri, a szolgálati időre vonatkozó bizonyítványon kívül melléklendő még a) házassági anyakönyvi kivonat, b) anyakönyvi hivatal által kiállított bizonyítvány arról, hogy a házasság nem volt felbontva, c) a kiskorú gyermekek anyakönyvi kivonata, d) bizonyítvány a községtől, ahol lakott, hogy új házasságot nem kötött, életben van és a kiskorú gyermekek gondozása alatt állanak.

A kérvények a pénzügyminiszterium kolozsvári vezérigazgatóságához küldendők, ez az esetleges pótlásokra nézve készséggel ad felvilágosítást.

Az egyházi tisztviselők kérvénye hivatalom útján nyer felterjesztést.

Atyafiságos szeretettel

Nagyvárad, 1923 május 3.

Csernák Béla,

ideiglenes egyházkerületi főjegyző.

628—1923. sz.

Pályázati hirdetmény

elemi népiskolai- és középiskolai vallástani olvasókönyv- és kézikönyvek megírására.

A királyhágómelléki ref. egyházkerület az 57/1923. sz. határozat alapján pályázatot hirdet a volt tiszántúli ref. egyh. ker. 1909. évi 461. sz. határozatával kiadott népiskolai tantervben foglalt követelmények szerint készítendő elemi népiskolai vallástani kézikönyvekre és az egyetemes konvent 82/1917. sz. határozatával kiadott polgári (közép) iskolai tanterv követelményeinek, valamint az ide tartozó 215/1911. sz. régebbi konventi határozattal elfogadott középiskolai vallástani tantervben lefektetett elveknek is megfelelő, középiskolai vallástani kézikönyvek megírására.

Az elkészítendő könyvek a következők:

1. Vallástani olvasókönyv, az elemi népiskolák II. osztálya számára, legfeljebb 2 és $\frac{1}{2}$ nyomtatott ív terjedelemben, kis nyolcadrét alakban, sűrű garmond szedéssel. A kijelölt tananyagot szerző olvasmánytárgyalásra alkalmas modorban dolgozza fel.

2. Üdvtörténet és „A Jézus Krisztus csodatételei és tanításai”. Kézikönyv az elemi népiskolák III. és IV. osztályai számára, legfeljebb 5–6 nyomtatott ív terjedelemben, kis nyolcadrét alakban, egy füzetben.

3. Az Ó- és Új-szövetségi kijelentés története. [Bibliaismertetés.] Kézikönyv a középiskola [polgári, gimn., lyceum] fiú- és leányiskolák I. és II. osztálya számára, legfeljebb 5–5 $\frac{1}{2}$ nyomtatott ív terjedelemben, nagy nyolcadrét alakban, egy füzetben.

Az elfogadott pályaművek a királyhágómelléki ref. egyházkerület tulajdonába mennek át. A szerzői tiszteletdíj az I. [10,000 pld.] kiadásnál a megállapítandó és az összes példányok elfogytaig érvényes bolti ár 8%-a, a II. [10,000 pld.] kiadásnál 5% és a III. [10,000 pld.] kiadásnál 3% olyképen, hogy ha esetleg az árak időközben emelkednek, a szerzői tiszteletdíj is a %-nak és árnak megfelelően emelkedik. A IV. kiadástól kezdve a szerzőt, a kiadással megbízott vállalkozó terhére ívenként 200–200 lei korrektori díj illeti minden újabb kiadásnál. Az elfogadott munka minden kiadásának korrigálása és revideálása a szerző kötelessége a fenti díjak ellenében. Ha nem a szerző maga végzi a korrekturát és revideálást, úgy ennek az I–III. kiadásig ívenkénti 300–300 lei nyi s a IV. kiadástól ívenkénti 200–200 lei-nyi díjazása a szerzői tiszteletdíjból, illetve korrektori díjból vonatlik le. A lényegbe vágó átdolgozások díjazásáról esetről-esetre történik intézkedés.

Nyomatásban már megjelent művekkel is pályázhatnak szerzők, a pályázat ezekre nézve nyílt, a többiekre nézve zárt.

Az írói tiszteletdíjak a következő részletekben esedékesek: 40% [a bolti ár 8%-ának 40%-a] a pályamű elfogadásakor, illetve állami approbálása után és ettől feltételezetten, 30% a mű megjelenése után 30 nappal és 30% a mű megjelenése után 90 nappal.

Felhivatnak pályázni kívánók, hogy az elemi iskolai pályaműveiket folyó évi június hó 30-ikának déli 12 órájáig, a középiskolai pályaművet pedig folyó évi augusztus hó 1-ének déli 12 órájáig alulírott bizottsági elnökhöz küldjék be.

A pályaművek kéziratát tisztán és könnyen olvashatóan, esetleg gépirással, jelíges levél kíséretében nyújtandók be. Az el nem fogadott pályaművek kéziratát az elnöknél a pályázat eredményének kihirdetése után átvehetők lesznek.

Kelt Oradea-Mare [Nagyvárad], 1923. évi április hó 25-én.

Sutyok István s. k.,
bizottsági elnök.

628—1923.

Pályázat

a Királyhágómelléki ref. Egyházkerület elemi népiskolai és középiskolai kézikönyveinek kiadására és bizománybavételére.

A királyhágómelléki ref. egyházkerület pályázatot hirdet ref. elemi népiskolai vallástani kézikönyvek, ref. elemi népiskolai olvasókönyvek és ref. középiskolai [polgári, gimn. és lyceum] vallástani kézikönyvek kiadására és bizománybavételére.

Kiadandó lesz elemi népiskolai ABC és olvasókönyv 7 ív, II. oszt. olvasókönyv 9 ív, III. oszt. olvasókönyv 11 ív és IV. oszt. olvasókönyv 12 ív terjedelemben, nagy nyolcad alak, cicero, garmond és borgis szedés.

Ezen könyveket 1924 szept. 15-re forgalomba kell hozni.

A vallástani kézikönyvek II. kiadására és bizománybavételére csak a pályázat alatt levő I. kiadás [10,000–10,000 pld.] elfogyása után kerül sor s ezek a következők lesznek:

II. o. elemi népiskolai Vallástani olvasókönyv (2 $\frac{1}{2}$ iv). III–IV. o. Údvtörténet [egy füzetben 5–6 iv] és középiskolai [polgári gimn. lyceum] I–II. osztályra [egy füzetben 5–5 $\frac{1}{2}$ iv] Bibliaismertetés. Az utóbbi nagy — nyolcad alaku, mint az olvasókönyvek, az elemi iskolai vallástani könyvek kis nyolcad alakuak, garmond szedéssel.

Az egyházkerület a könyvek megbíráltatásának jogát saját, megbízott bírálóival, magának tartja fenn. Köteles kiadó-bizományos a könyveknek az egyházkerület és kiadó-bizományos által közösen megállapítandó bolti árából az egyházkerület pénztárába befizetni a könyvek forgalmának arányában 20%-ot, szerzői tiszteletdíjra az I kiadásnál 8%-ot, a II. kiadásnál 5%-ot, a III-ik kiadásnál 3%-ot, olyképen, hogy a tiszteletdíj 40% a az elfogadott pályaművek bírálata és állami approbációja után, 30%-a a mű megjelenése után 30 nappal és 30%-a a mű megjelenése után 90 nappal esedékes.

Az I. kiadások bírálatáért tartozik a kiadó-bizományos 2%-ot fizetni bírálóknak, s őt terheli az állami approbációval felmerülő költség. Tartozik kiadó-bizományos a megrendelő egyházaknak és iskoláknak 10% kedvezményt biztosítani s a könyvek csomagolásáért csak a később egyházkerületileg megállapítandó költséget számíthatja fel. Kiadó-bizományos fizeti a pályázat alkalmával egy könyvre öt példányon felül beérkező minden egyes fölös példány és iv után esedékes 100–100 lei bírálati díjtöbbletet [a fenti 2% on felül], valamint a IV. kiadás alkalmával szerzőknek ivenként járó 200–200 lei írói és korrektori díjat. Kiadó-bizományos köteles az egyházkerület részéről megbírált pályamunkákat államilag approbáltatni s azokat az egyházkerület részéről történt megbírált kézirat átadása után 4 és fél hónap elteltével, 1924 szeptember 15-re forgalomba hozni. Az egyházkerület ezen könyvek kötelező használatát a főhatósága alá tartozó iskolákban elrendeli.

• Kiadó-bizományos tartozik a könyveket könnyen hozzáférhető és ellenőrizhető raktáron tartani.

Zárt ajánlatok legkésőbb május 15-ig nyújtandók be alulírott bizottsági elnökhöz.

Tájékoztató felemlíthetem, hogy az egyházkerület felekezeti elemi iskoláiban 15.000 gyermek jár az I–IV. osztályokba. A kiadásra kerülő művek öt–tízezer példányban nyomandók.

Kelt Oradea-Mare [Nagyvárad], 1923. évi április hó 25-én.

Sulyok István s. k.,
bizottsági elnök.

Csereajánlat.

Érmelléken Diószeg környékén lakó lelkész állását elcserélni óhajtja. — Állásának főbb jövedelmei: 18 kat. hold föld; 50 köböl buza természetben; 12 öl fa házhoz szállítva természetben; faizás és legelő 9 illetőség; borváltság 60 cseber után. — Érdeklődők küldjék levelüket nt. Konrád Géza püspöki titkár ur címére, aki azokat közvetíti. Nagyvárad, Or-u. 1. sz.

Nagytisztelendő Esperes, iskolaszéki Elnök és Igazgató urak figyelmébe!

A 321-1922 sz. Egyházkerületi közgyűlési határozattal népiskoláinknak használatra ajánlott

román-magyar nyelvű iskolai nyomtatványokat

famentes papírra nyomtatva állandóan raktáron tartom és azokat a következő legutányosabb árain mellett hozom forgalomba:

Felvételi napló	--- 2-20	Lei
Előmeneteli és mulasztási napló,	ive 2-30	„
Haladási napló	--- 1-	„
Iktató-könyv	--- 2-30	„

Ezen nyomtatványokból tetszés szerinti mennyiséget be is költethetek, a Mulasztási Naplót kötetenként 35 Leiért, a Haladási Naplót 28 Leiért.

Értesítő könyvecske, --- darabja 3 Lei.
Elemi iskolai bizonyítvány --- 10 drb 8 Lei.

10 darabnál kevesebbet nem küldhetek egy nyomtatványból sem.

Választói névjegyzék	--- 1-	Lei
Adófókönyv	--- 2-50	Lei
Nyugta	--- 10 drb 4	Lei
Ellennyugta	--- 10 drb 4	Lei

Bármely más nyomtatványokat, borítékokat, papírokat is legutányosabb áron szállíthatok és tisztelettel ajánlom jónevű könyvnyomdám szíves figyelmükbe.

Nagybecsű megrendelésüket kérve vagyok hittelvéri tisztelettel

Béres Károly nyomdatulajdonos,
az „Egyházi és Iskolai Szemle” kiadója
Oradia-Mare - Nagyvárad, Fő-utca 14. szám.

Bibliák és újtestamentumok, énekeskönyvek,

kottás halleluják, bibliai képes albumok, bibliai mondásos fali képek, levélpapírok és levelező lapok, továbbá mindenféle vallásos, építő könyv, irat és traktátus legutányosabb forrása egész Románia területén az

EVANGÉLIUMI MISSIÓ IRATTERJESZTÉSE, CLUJ-ROLOZSVÁR
Trefort-utca 13-ik szám, földszint.

Béres Károly könyvnyomdája Oradea-Mare — Nagyvárad.